

Προτού νά κόψω ένα δροσάτον
Τριαντάφυλλο τῆς ἀγκαλιᾶς μου ἀγνό,
Ὁ Χάρος θά μὲ πάρῃ—νά τον—
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ πονῶ.

Ἡ μῦθρα μ' ἔρηξε μονάχο
Σ' ἕνα ρημάδι μέσα σκοτεινό
Τῆ φτώχια σύντροφό μου νᾶχω
Μὰ δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο ποῦ πονῶ.

Ἔχω μίαν ἄμοιρη Πατρίδα,
Θαροεῖς, τοῦ Πλάστη ἀπόπαιδ' ὄρφανό,
Πεθαίνω πρὶν τῆς δόσω ἐλπίδα,
Γιὰ τοῦτο ἅπ' ὅλα πλιότερα πονῶ.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Ο ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ.

Εἶδα ἀρκετὸ κόσμο ἀπὸ Ρωμιῶν καὶ ξένους νὰ κάθεται καρφωμένος στὰ μάρμαρα τοῦ Σταδίου μετὴν ἐλπίδα πῶς κάπου ψηλότερα θὰ πετάξῃ ὁ νοῦς του καὶ κάτι θὰ συνταράξῃ τὴν ψυχὴ του, κάτι ποῦ θὰ εἶχε τὸ μεγαλεῖο τῆς τραγικῆς φρίκης. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος ποῦ ἦταν μαζωμένος ἐκεῖ μέσα, ὅπου εἶχε δεχτῆ ἡ ὁμορφιὰ τῶν γερῶν κορμιῶν, περιέμενε μὲ κάποια ξεχωριστὴ συγκίνηση νὰ νοιώσῃ καὶ νὰ βυθιστῆ καὶ στὴν ὁμορφιὰ τοῦ νοῦ. Σ' αὐτὸ ἀπάνου δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ τὸ μολογήσῃ, ὅτι ἡ ἰδέα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἦταν ἅγιος καὶ σεβαστός. Θέλησε νὰ συνταιριάσῃ σὲ ἀρμονικὸ φωνῆμα τὴ δύναμη τοῦ κορμιοῦ μετὴν τὴ δύναμη τοῦ νοῦ.

Βγήκαν οἱ θεατρίνοι καὶ ἄρχισαν τὴν παράστασή τους. Ὁ κόσμος στὴν ἀρχὴ ἔκουγε προσεχτικὰ, μὰ δὲν ἐνοιῶθε. Δὲν ἐνοιῶθε γιὰτὶ ὅλα ἦταν ἀνάποδα πράματα. Πρῶτα πρῶτα οἱ θεατρίνοι ἐμοιαζαν μὲ σκολητεροῦδια ποῦ ἐβγαίνουν νὰ εἰποῦν τὸ μάθημά τους ἐκ σιῆθους. Τίποτ' ἄλλο. Δὲν ἐφταιγαν ὅμως καὶ αὐτοί. Γιὰτὶ ποῦ ἐμαθαν οἱ καθημένοι ἀρχαία γλῶσσα γιὰ νὰ τοὺς εἶναι βολετὸ νὰ δείχνουν, ὅτι νοιώθουν αὐτὸ ποῦ λένε; Μὰ τοὺς διδάξε, λέει, λαμπρὰ ὁ κ. Ἀγγελοῦ Βλάχος ἀρκετὲς μέρες πρὶν, πῶς πρέπει νὰ παραστήσουν. Τοὺς διδάξε βέβαια, μὰ δίχως νὰ τοὺς δώσῃ καὶ νὰ κατκλάβουν τί εἶναι ἀρ-

χαία τραγωδία, τί εἶναι τὸ τραγικὸ αὐτὸ ἀριστούργημα τοῦ Σοφοκλή. Δὲν καταπιάνουμαι νὰ εἰπῶ ἐδῶ τὰ λάθια τοῦ καθενὸς θεατρίνου καὶ πῶς ἐπαίζεν ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος. Οἱ ἄνθρωποι δὲ φταῖνε καθόλου γιὰ νὰ τοὺς ρίξῃ κανεὶς ἀπάνω τους τῆ δίκιο. Καὶ ποῦ νὰ ἀραδιάσω τὰ καθέκαστα μέσα σὲ ὀλάκαιο λάθος, καθὼς χαρακτηρίστηκε ἡ παράσταση αὐτή;

Δὲν ἐνοιῶσε ὁ κόσμος, γιὰτὶ ἦρθαν περασμένα πράματα νὰ τοῦ τὰ εἰποῦν σὲ περασμένη γλῶσσα. Μπορεῖ κάμποσοι ξένοι καὶ μερικὸι φιλόλογοι νὰ καταλάβαν πολὺ καλὰ ὅσες λέξεις ἐφτασαν ἴσαμε ταῦτά τους; μὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι τί ἐνοιῶθην; Ὅποιος πρόσεξε περισσότερο στὸν κόσμον παρά στὴν παράσταση εἶδε ποιά βαριεστισμένη τοὺς ἐπίασεν ὅλους ἀμέσως ἀπ' τὴν ἀρχή. Πῶς νὰ συγκινηθῆ καὶ πῶς νὰ μὴ βαριεστῆσῃ κανένας ὅταν ἀκούῃ «φεῦ, φεῦ» καὶ «δύστανος» καὶ «ὄχι ἀώμινα, ὄμινα» καὶ ἀκακόμοιρος ἐγώ; Μ' ἄλλα λόγια ἀποδείχτηκε καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμα κεῖνο ποῦ τόσον καιρὸ φωνάζουν ὅσοι καταλαβαίνουν ἀπὸ τέτοια πράματα: ὅτι μόνον μιὰ καλλιτεχνικὴ μετάφραση στὴν ἀληθινὴ μας γλῶσσα μπορεῖ νὰ κινή τὸ σημερινὸ Ρωμιὸ νὰ νοιώσῃ λίγο τὴν ἀρχαία τραγωδία καὶ νὰ συνεπαρθῆ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὴν ἀνιστόρητη ὁμορφιὰ τοῦ νοῦ.

Ἄν παιζόταν ἀὐτὸ Οἰδίπους τύραννος» σὲ τέτοια μετάφραση δὲ θὰ βλέπαμε τοὺς ξένους νὰ παραξενεύονται—μ' ὅλο τους τὸ δίκιο—πῶς τὰ καταφέρνουν οἱ Ρωμιοὶ ἀλλιῶς νὰ μιλοῦνε ἀναμεταξύ τους καὶ ἀλλιῶς νὰ τοὺς μιλάνε ἀπὸ τὴ σκηνή. Δὲ θὰ βλέπαμε ὅλον τὸν κόσμον ποῦ ἦταν στὴν παράσταση, νὰ κοιτάξῃ περισσότερο τοὺς καθημένους τοὺς στρατιώτες, ποῦ ἀραδιασμένοι σὲν γαρνιτούρα στάπνω καθίσματα ξεροψήνονταν μέσα στὸν ἥλιο, κοιτᾶζοντας καὶ αὐτοὶ σὲν χαζοὶ τίς ἀρχαῖες φορεσιῆς τῶν θεατρίνων. Δὲ θὰ βλέπαμε τὸν κόσμον ν' ἀκούῃ περισσότερο τὸ οὐρλιασμα ἐκείνων ποῦ εἶχανε μαζευτῆ στὸ λόφο τοῦ Ἀρδηττοῦ, παρά τὰ παθήματα τοῦ Θηβαίου ἥρωα. Τὴν ἐπίασε πραγματικὴ λύπηση κανέναν μετὴν τὸ νὰ βλέπῃ τέτοιους ἀναποδιές. Μὰ καὶ τί μποροῦσε νὰ εἰπῇ; Ποιόνε νὰ κατηγορήσῃ; Τοὺς θεατρίνους ἢ τοὺς θεατῆς; Ἀθῶοι καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ κάθε ἀμάρτημα. Ἐνοχοὶ εἶναι μονάχα οἱ στενοκέφαλοι δασκάλοι, ποῦ θαρροῦν πῶς μπορεῖ σήμερον νὰ συγκινήσῃ ἡ ἀρχαία γλῶσσα. Εἶναι τόσο ἐνοχοὶ αὐτοί, ὅσο εἶναι ἀστειοὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἤθελαν νὰ συγκρίνουν τὸ Φύρστ μετὴν τὸ Μουνι-Σουλλῦ καὶ τὴν κ. Λοράνδου μετὴν τὴν Σιλβαίν. Μὰ, καλοὶ μου ἄνθρωποι καὶ

κοκορόμυαλοι κριτικοί, ἡ Σιλβαίν καὶ ὁ Σουλλῦ, ποῦ σπούδασαν κάτω ἀπὸ μεγάλους καλλιτέχνες δασκάλους, παρασταίνουσιν καὶ στὴ γλῶσσα ποῦ μιλάνε κάθε μέρα καὶ ἔτσι νοιώθουν καὶ τί λένε; γι' αὐτὸ καὶ παθαίνονται ὅταν παίζουσιν. Ἐνῶ ὁ κ. Φύρστ καὶ ἡ κ. Λοράνδου καὶ οἱ ἄλλοι ἐπαθον ὡς ποῦ νὰ μάθουν ἀπόξω σὲν παπαγάλου λέξεις μονάχα καὶ τίποτις ἄλλο.

Μαζὶ μ' ὅλους μας ἀδικήθηκε καὶ ὁ χορὸς, ποῦ ἐνῶ τραγούδησε τόσο ὁμορφα, ποῦ ἐνῶ ἐδειγνε πῶς μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ συγκινήσῃ, δὲ συγκινητόταν καθόλου καὶ ὁ ἴδιος, παρά ἐμενε σὲν ζύλο καρφωμένος στὴ θέση του, γιὰτὶ δὲν καταλάβαινε γιὰτὶ ἀπ' ὅτι τραγουδοῦσε. Μὲ λύπη του θὰ τὸ ἐβλεπε αὐτὸ χωρὶς ἄλλο ὁ κ. Πολυκράτης, ποῦ τόσο λαμπρὰ τὴν εἶχε μάθει τὰ χορικά.

Τὸ μόνον καλὸ ποῦ εἶχε ἡ παράσταση αὐτή, ἀφοῦ εἶχε ἀποφασιστεῖ νὰ γίνῃ, εἶναι ὅτι, μετὴν τὸ νὰ παιχτῆ «Ὁ Οἰδίπους» στὴν ἀρχαία γλῶσσα μὰς γλύτωσε ἀπὸ τὸ παίζεμον σὲ μετάφραση καμωμένη ἀπὸ τὸν κ. Βλάχον ἢ κανένα ὅμοιο του. Καὶ ὅταν κρέμονται ἀπὸ πάνω σου δυὸ κακὰ—λέει μιὰ ἀρχαία παροιμία—προτιμότερο εἶναι τὸ μικρότερο.

ΤΙΜΩΝΑΣ

Υ. Γ. Αὐτὰ ποῦ διαβάσατε παραπάνω πέτε πῶς γράφτηκαν καὶ γιὰ τὴν «Ἠλέκτρα» ποῦ εἶτανε νὰ παιχτῆ τὴν Πέφτη ἀρχαία στὸ Σταδίου ἀπὸ τὴν ἑταιρεία τοῦ κ. Μιστριώτη.

Λ. Η Ο Ι Ζ

Τ Ρ Α Γ Ο Υ Δ Ι Α

1.

Ἀπάνου ἀπὸ τᾶστρα κρεμῖται μὴν ἄρπα.
Μακάρια ἡ νύχτα κάθεται καὶ τραγουδεῖ
Καὶ λέει πῶς οἱ ὀλότρεμες καρδιᾶς χτυπᾶνε!
Ἀπ' τίς χορδῆς τῆς ἡλιο σιάνε.
Ἀπάνου ἀπὸ τᾶστρα κρεμῖται μὴν ἄρπα.
Μακάρια ἡ νύχτα κάθεται καὶ τραγουδεῖ.

2.

Ὁξω τ' ἀκρογιάλι.
Ἐρημο τὸ σπίτι.
Μονότονα

πᾶς μέσα στὸν ὄντά σου, νὰ κάθεται νὰ κεντᾶς, γιὰτὶ θὰ νᾶρχουνται τώρα ξένοι πολλοὶ στὸ σπίτι μας καὶ εἶναι ντροπὴ νὰ σὲ βλέπουν, καὶ μεγάλως πλιά. Παγαίνει αὐτὴ, μπαίνει μέσα στὸν ὄντά της, πετρώνεται κάθεται καὶ κεντᾶ. Ἐρχεται ὁ γιὸς μαζὶ μετὴν τοὺς ἄλλους, παγαίνουν ἐκεῖνοι στὰ σπίτια τους, πᾶ καὶ αὐτὸς στὸ δικό τους. Ἡ μάνα του δὲ φανερώνει τίποτα γιὰ τὴν ψυχοπαίδα πῶκανε, μὴν τύχη καὶ χαλᾶση τοῦ παιδιοῦ της ἢ καρδιά, καὶ πῆ τάχα πῶς ἤθελε νὰ ἦμαί μόνος ἐγὼ κληρονόμος. Μὴν τύχη καὶ ζουλέψῃ, μὴν τοῦτο, μὴν ἐκεῖνο, γιὰ νὰ μὴν τὸν κακοκαρδίση τέλος πάντων, τὴν ἐκρύψε. Ἐμπαινει ἐβγαίνει ὁ γιὸς, τίποτα δὲν ἤξερε. Ἡ κοπελλούδα ὅμως, ἀπ' τὴν κλειδαρότρυπα τὸν πῆρε τὸ μάτι της ἐβγαλε τὴ ζουγραριά του, πιάνει καὶ τὸν κεντᾶ ἀπὰ σ' ἕνα μεταξωτὸ μαντήλι μετὴν τὸ χρυσάφι καὶ μετὴν τὸ τιρίρι. Ἐπειτα διπλώνει τὸ μαντήλι, καὶ μαζὶ μ' ἄλλα ρούχα καὶ μαντίλια ποῦ τοῦ ἔραφε καὶ τοῦ κεντούσε, τὸδωσε στὴ μάνα της. Τὰ παίρνει αὐτὴ, τὰ βάζει μέσα στὸ σεντούκι χωρὶς νὰ τὰ στοχαστῆ. Μιὰ βραδιὰ ἔτυχε τὰ τρία τὰ παληκάρια νὰ κάνουν χουβαρταλίκι, νὰ πάρουν τὰ βιολιά στὸν καφενέ, νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν. Ἰδρωσε ὁ γιὸς αὐτῆς τῆς γυναίκας, λέρωσε τὸ μαντήλι τοῦ ἔστειλε στὸ σπίτι του νὰ πάρῃ ἄλλο. Χω-

ρὶς νὰ ξέρῃ ἡ μάνα του, βγάξει καὶ δίνει τὸ μαντήλι ἐκεῖνο ποῦ εἶταν κεντημένος ἀπάνω ὁ ἴδιος. Ἀνοίγει αὐτὸς τὸ μαντήλι νὰ σκουπίσῃ τὸν ἴδρω του, ἔλαψε καὶ ἔστραψε ὁ κόσμος ἀπ' τὰ χρυσάφια καὶ ἀπ' τὴν μορφή. Τὸ βλέπουν οἱ φίλοι του, λέγουν. ὦ! Καλορίζικα, φίλε, ἀραβωνιάστηκες καὶ δὲ μὰς τὸ λές; Αὐτοὶ ὅμως οἱ τρεῖς ὅταν ἤρχονταν ἀπ' τὴν ξενειτιά, εἶχανε συμφωνήσει νὰ μὴν ἀραβωνιάσῃ ὁ ἕνας ἀρχῆτερ' ἀπ' τὸν ἄλλον, παρά νὰ φυλάξουν νὰ βγοῦν καὶ τῶν τριωνῶν οἱ τύχες, ν' ἀραβωνιάστουν μιὰ βραδιὰ μαζὶ ὅλοι. Εἶδεν μὴ, νὰ χαλᾶση ἡ φιλία τους. Ὅχι, λέγ' αὐτὸς. Λάθος ἔχετε, παιδιά, ἐγὼ δὲν ἀραβωνιάστηκα, οὔτε τὸ συλλογίστηκα αὐτὸ ἀκόμα. Καλέ, τί μὰς τὸ κρύβεις, λέν οἱ ἄλλοι, νὰ ποῦ βαστάς καὶ τὸ σημάδι στὰ χέρια σου, καὶ ἀκόμα μὰς γελᾶς; Κυριζεῖ αὐτὸς τότε καὶ βλέπει τὸ μαντήλι του καὶ μένει ξερὸς μετὴν τὴν πιδεξωσύνη ποῦ εἶταν κεντημένο. Παίρνω ὄρκο, παιδιά, τοὺς κάνει, πῶς χαμπάρι δὲν ἔχω ἀπ' αὐτὰ ποῦ μοῦ λῆτε. Καὶ αὐτὰ ποιὸς τὰ κάνει; Ἐγὼ καὶ ἐγὼ; Ἡ μάνα μου μοῦ τᾶστειλε. Σὰν τελείωσε τὸ τσουμποῦσι τους, πάγει αὐτὸς στὸ σπίτι καὶ ρωτᾶ τὴ μάνα του. Δὲ μοῦ λές, μάνα, ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ τεχνίτης ποῦ τὰ κάνει αὐτὰ ἐδῶ; καὶ δείχνει τὸ μαντήλι του.

Ἡ μάνα του ποῦ πρώτη φορὰ καὶ αὐτὴ τὸβλεπε, ξίστασε μὰ δὲ θέλησε καὶ νὰ τοῦ πῆ τὴν ἀλήθεια. Τοῦ λέει λοιπὸν πῶς εἶναι μιὰ κοπελλούδα ἐδῶ κεντᾶ μας καὶ σ' ἐκεῖνη δίνω τὰ ρούχα σου καὶ τὰ μαντίλια σου καὶ τὰ κεντᾶ. Θέλω, μάνα, νὰ τὴ δῶ αὐτὴ, ποιὰ εἶναι. Τί νὰ τὴν κάνεις, παιδί μου; Τίποτα, μάνα, ἀπὸ περιέργεια θέλω νὰ τὴ δῶ. Δεῖξε με τὸ σπίτι της, ἢ σὰ δὲ θέλεις, ἐγὼ ρωτῶ στὸ μαχαλὲ καὶ τὸ βρίσκω. Ἡ μάνα, γιὰ νὰ μὴν κακονοματιστῆ ὁ γιὸς της καὶ ποῦν πῶς πῆγε καὶ γύρευε τὸ τὰδε καὶ τὰδε σπίτι καὶ κουβέντιαζε, ἀναγκάστηκε νὰ τοῦ δηγήθῃ ὅλη τὴν ἱστορία ἀπ' ἀρχὴ ὡς τέλος, καὶ πῶς δὲν τοῦ τὸ φανερώσε γιὰ νὰ μὴν τύχη καὶ τοῦ κακοφανῆ ποῦ πῆρε ψυχοπαίδα. Καὶ ποῦ εἶναι τώρα; Ἐκεῖ μέσα, τοῦ λέγει. Πᾶμε, μάνα, νὰ τὴ γνωρίσω καὶ ἐγὼ. καὶ μὴ φοβᾶσαι νὰ ζουλέψω. Καλὰ ἔκαμες καὶ τὴν πῆρες ποῦ εἶσουνα μοναχῆ. Πᾶμε, λέγει ἐκεῖνη.

Σηκωνονται μάνα καὶ γιὸς, πᾶν μέσα στὸν ὄντά της κοπελλούδας, καθῆσαν ἐκεῖ, μιλῆσαν τὸ ἕνα, μιλῆσαν τὸ ἄλλο, αὐτὸς εἶδε ποῦ δὲν τῆς εἶλεπε τίποτε. Μορφιὰ ζυπνάδα, προκοπή, καὶ ὅλα τὰ εἶχε. Βγαίνει ὄξω, λέγει τῆς μάνας του. Ἐτσι καὶ ἔτσι, μάνα, μιὰ συμφωνία ἔχουμε οἱ τρεῖς οἱ φίλοι. Ἀμ' ἄραμ' μανίσουν καὶ δὲ μανίσουν.